

VIŠJA STROKOVNA ŠOLA ACADEMIA MARIBOR

DIPLOMSKO DELO

**PROBLEMATIKA KREDITIRANJA
PREBIVALSTVA Z VIDIKA BANKE**

Kandidatka: Branka Ribič
Študentka študija ob delu
Številka indeksa: 11190122560
Program: Komercialist
Mentor: Dr. Vlasta Črčinovič Krofič

Maribor, september 2009

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKE NALOGE

Podpisana Branka Ribič, št. Indeksa 11190122560, izjavljam, da sem avtorica diplomske naloge z naslovom **Problematika kreditiranja prebivalstva z vidika banke**, ki sem jo napisala pod mentorstvom dr. Vlaste Črčinovič Krofič.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predložena diplomska naloga izključno rezultat mojega dela;
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v predloženi nalogi, navedena oz. citirana skladno s pravili Višje strokovne šole Academia;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del oz. misli, kot moje lastne – kaznivo po Zakonu o avtorskih pravicah; UL št. 16/2007; (v nadaljevanju ZASP), prekršek pa podleže tudi ukrepom VŠŠ Academia skladno z njenimi pravili;
- skladno z 32 členom ZASP dovoljujem VŠŠ Academia objavo diplomske naloge na spletnem portalu šole.

Maribor, september 2009

Podpis študenta:

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, dr. Vlasti Črčinovič Krofič, za njena navodila, strokovno pomoč in svetovanje pri nastajanju diplomskega dela.

Prav tako se zahvaljujem ravnateljici, mag. Mirjani Ivanuši Bezjak, za pomoč pri izbiri tematike za diplomsko delo in za vzpodbudo.

Hvala tudi lektorici Petri Cafnik za pregled in lektoriranje diplomske naloge.

Posebna zahvala pa je namenjena članoma moje družine – možu in hčerki, za potrpljenje v času študija, predvsem pa za to, da sta verjela vame.

POVZETEK

Upravljanje kreditnega tveganja je bistvena sestavina skrbnega in varnega poslovanja banke. Pravilno upravljanje vključuje preudarnost med tveganjem in donosom in nenehno zniževanje kreditnega tveganja preko različnih bančnih dejavnosti, kot so kvaliteta, rok dospelosti in zavarovanja. Banke se vedno bolj zavedajo dejstva, da je ustrezno upravljanje kreditnega tveganja vedno večja konkurenčna prednost, zato vseskozi razvijajo postopke in politike za upravljanje kreditnega tveganja.

Kreditno tveganje pomeni tveganje nastanka izgube, ki je posledica dolžnikove nesposobnosti, da zaradi katerega koli razloga ne bo sposoben v celoti odplačati svoje finančne ali pogodbene obveznosti. To tveganje se praviloma pojavlja na vseh področjih poslovanja, kjer nastajajo tvegane aktivne bilančne postavke.

Kreditno tveganje je vedno bolj pomembna sestavina bančnega poslovanja, saj zaostrovanje konkurence in uvajanje novih produktov sili banke k prevzemanju vse večjih tveganj. Povečana aktivnost bank v smeri razvoja novih metod merjenja kreditnega tveganja in predpisovanje novih omejitev, povezanih s kreditnim tveganjem, kažeta na vse večjo pozornost obvladovanja kreditnega tveganja. Z namenom večje varnosti se vedno iščejo pristopi, ki naj bi kazali dejansko tveganje, ki so mu banke izpostavljene.

Tveganja pa nastanejo na obeh straneh, tako pri kreditodajalcu kot kreditjemalcu. Večina kreditjemalcev se osredotoči na obresti, zanemari pa ostale stroške, ki imajo ravno tako pomemben vpliv na celotno obveznost. Največji strah predstavlja nezmožnost plačevanja anuitet dolga zaradi izgube dohodka. Posledice neplačanih obveznosti pa največkrat nosimo sami, pri tem pa lahko izgubimo še tisto premoženje, ki smo si ga prej ustvarili.

Ključne besede: **finančni trg, kreditno tveganje, kapital, likvidnost, obvladovanje tveganj, zavarovanje, kredit, kreditna analiza, menica, zastavna pravica, poroštvo, garancija.**

SUMMARY

Managing credit risks is a key component of careful and safe banking. Correct administration includes deliberation between yield and constant lowering of credit risk through various bank activities such as quality, maturity and insurance. Banks are increasingly aware of the fact that proper management of credit risks is higher and higher competitive advantage. Therefore, they constantly develop procedures and policies for credit risks management.

Credit risk means hazard of loss occurrence that is a consequence of debtor's incompetence of completely paying their financial and contractual obligations due to whichever reason. This risk, as a rule, appears on all fields of operations where risky active balancing items occur.

Straining of competition and implementing of new products, which forces banks to take more risks, have introduced credit risk as an essential part of bank management. Increased number of bank activities in the field of developing new methods for credit risks assessment and regulating new credit risks restrictions are showing that banks are more and more aware of the importance of credit risks. Approaches, which would show the actual risk for bank management, are constantly developing and improving.

Credit grantors and borrowers are equally exposed to risks. Most of the borrowers are focused on interests and usually disregard other costs that also have an important influence on the entire procedure of credit granting. The biggest fear is inability of paying the instalment because consequences can be very frightening and we could lose all the property we gained during the past years.

Key words: financial market, credit risk, capital, liquidity, risk control, insurance, credit, credit analysis, bond, mortgage, security, guarantee.

Kazalo vsebine

1	UVOD	8
1.1	Opredelitev obravnavane zadeve	8
1.2	Namen, cilji in osnovne trditve.....	8
1.3	Predpostavke in omejitve	9
1.4	Predvidene metode raziskovanja	10
2	KREDITI KOT AKTIVNI BANČNI POSEL	11
2.1	Pojem in značilnosti kredita	11
2.2	Vrste kreditov	12
2.3	Kreditna sposobnost.....	16
2.3.1	Osnove za določanje kreditne sposobnosti občanov na primeru banke X.....	17
2.3.2	Elektronski informacijski sistem SISBON	19
3	KREDITIRANJE PREBIVALSTVA NA PRIMERU BANKE X	21
3.1	Potrošniški kredit	21
3.1.1	Oblike potrošniških kreditov	22
3.2	Stanovanjski kredit	25
3.3	Vrste tveganj pri poslovanju banke.....	25
3.3.1	Kreditno tveganje	26
3.3.2	Obrestno tveganje.....	28
3.3.3	Likvidnostno tveganje	28
3.3.4	Tržno tveganje.....	29
3.3.5	Operativno tveganje	29
3.3.6	Ostala bančna tveganja	29
3.4	Zavarovanje kreditov pred tveganji.....	29
3.4.1	Plačilo stroškov odplačevanja	30
3.4.2	Zastava denarnih sredstev	31
3.4.3	Zastava vrednostnih papirjev	31
3.4.4	Zavarovanje s poroki	31
3.4.5	Zastavna pravica na nepremičninah	32
3.4.6	Zastavna pravica na premičninah	32
3.4.7	Zastava police življenjskega zavarovanja.....	32
3.4.8	Življenjsko zavarovanje kreditogemalcev	33
4	RAZISKOVALNI DEL: ANKETNI VPRAŠALNIK.....	34
4.1	Izdelava anketnega vprašalnika.....	34
4.2	Izvedba anketiranja	34
4.3	Analiza in obdelava podatkov ter prikaz rezultatov	34

5	ZAKLJUČNA MISEL IN KRITIČEN POGLED	42
6	LITERATURA IN VIRI.....	44
7	PRILOGA.....	46

Seznam tabel

<i>Tabela 1: Spol anketiranca</i>	34
<i>Tabela 2: Starost anketiranca</i>	35
<i>Tabela 3: Status kreditojemalca</i>	36
<i>Tabela 4: Ali ste že kdaj najeli kredit?</i>	36
<i>Tabela 5: Za kateri namen ste najeli kredit?</i>	37
<i>Tabela 6: Za koliko časa ste najeli kredit?</i>	38
<i>Tabela 7: Na kakšen način ste zavarovali kredit?</i>	38
<i>Tabela 8: Za kakšno obrestno mero ste se odločili?</i>	39
<i>Tabela 9: Ali ste pred najemom kredita dobili dovolj informacij od bančnega komercialista?</i>	40
<i>Tabela 10: Na kaj ste najbolj pozorni pri najemanju kredita?</i>	41

Seznam grafov

<i>Graf 1: Spol anketiranca</i>	34
<i>Graf 2: Starost anketiranca</i>	35
<i>Graf 3: Status kreditojemalca</i>	36
<i>Graf 4: Ali ste že kdaj najeli kredit?</i>	36
<i>Graf 5: Za kateri namen ste najeli kredit?</i>	37
<i>Graf 6: Za koliko časa ste najeli kredit?</i>	38
<i>Graf 7: Na kakšen način ste zavarovali kredit?</i>	39
<i>Graf 8: Za kakšno obrestno mero ste se odločili?</i>	39
<i>Graf 9: Ali ste pred najemom kredita dobili dovolj informacij od bančnega komercialista?</i>	40
<i>Graf 10: Na kaj ste najbolj pozorni pri najemanju kredita?</i>	41

1 UVOD

1.1 Opredelitev obravnavane zadeve

V diplomski nalogi bomo na primeru banke X prikazali najpogostejše vrste kreditov za prebivalstvo in njihove značilnosti, vrste zavarovanj pred tveganji in opisali tveganja, ki se pri tem pojavijo. Opredelili bomo kreditno tveganje, obrestno in likvidnostno tveganje. Pogledali bomo tudi ugotavljanje kreditne sposobnosti in boniteto kreditjemalca, vrsto in višino zavarovanja kredita.

V diplomski nalogi bomo raziskovali področje kreditnega tveganja. Kaj je sploh tveganje? Tveganje je neizogibno in v bančnem poslovanju se mu nikoli ni možno popolnoma izogniti. Bančniku tveganje pomeni negotovost izida določenega dogodka. Na primer, ali bo kreditjemalec ob dospelosti poplačal kredit? Največje skrbi povzročajo tveganja, ki lahko bankam neposredno povzročijo škodo. Tveganje samo po sebi še ne povzroči škode. Ta se pojavi šele takrat, ko se tveganje uresniči. Največji stroški so običajno povezani z odpravo posledic nastale škode, zato je racionalno vlagati napore in sredstva v dejavnosti za ugotavljanje tveganj in preprečevanje njihovega razvoja.

1.2 Namen, cilji in osnovne trditve

Namen diplomske naloge je predstavitev kreditiranja na splošno in na primeru banke X ter predstavitev načinov zavarovanja posameznih oblik kreditov.

Z izbiro diplomske naloge smo si zadali cilj, da se natančneje osredotočimo na kreditno tveganje, kjer bomo podrobneje predstavili to najpomembnejše tveganje bančnega poslovanja. Ob tem bomo predstavili možnosti za zavarovanje pred kreditnim tveganjem.

Cilj diplomskega dela je opredelitev tveganja v bančnem poslovanju in podrobno analizirati upravljanje kreditnega tveganja v banki. V okviru kreditnega tveganja bomo analizirali postopke za upravljanje kreditnih tveganj in najpogostejše instrumente zavarovanja pred kreditnim tveganjem.

Osnovne trditve – hipoteze, zastavljene v nalogi, so: pri najemanju kreditov se mora znati vsak posameznik vprašati, ali je pričakovana korist večja od pričakovanih stroškov, hkrati pa mora imeti na razpolago čim več informacij, s katerimi bo na to vprašanje tudi odgovoril. Lahko trdimo, da pri najemanju kreditov gre za asimetričnost informacij, saj je povsem razumljivo, da posamezniki nimajo takšnega vpogleda v poslovanje bank, kot ga imajo banke v finančni položaj posameznika. Če je korist manjša kot so stroški, nam grozi finančni polom, izguba premoženja, denarnih sredstev, skratka tistega, s čimer smo kredit zavarovali.

1.3 Predpostavke in omejitve

Odobritev kreditov in zavarovanje je pomembno na finančnem trgu, saj skrbi za pretok denarja. Pomembno je s strani kreditojemalca kot s strani kreditodajalca. Pri prvem gre predvsem za to, da bodoči prihranek porabi v sedanjosti, gre torej za predvidevanje bodočega prihodka. Banka pa sredstva, ki jih trenutno ne potrebuje, plasira po konkurenčni obrestni meri. Pri pisanju diplomske naloge bomo izhajali iz dejstva, da so slovenske banke mnogo manjše, kot tiste na področju držav EU, zato tudi njihov finančni kapital ni tako velik in njihova ponudba ni tako raznolika kot pri bankah izven slovenskega ozemlja. Pri diplomski nalogi se bomo osredotočili predvsem na eno slovensko banko, to je banka X, na kateri bomo temeljito preučili kreditno ponudbo.

Pri svoji raziskavi se bomo oprli na teoretično in praktično znanje, zakonske predpise, strokovno literaturo s tega področja ter informacije, ki jih bomo dobili s prebiranjem časopisov in člankov.

Predpostavljamo, da se kreditojemalci mnogokrat ne zavedajo posledic prekomernega zadolževanja in ne čutijo moralne obveznosti za poplačilo kredita, kar lahko ogrozi likvidnost bank.

Diplomsko delo temelji na različnih metodah proučevanja. Pri pisanju diplomske naloge bo uporabljena novejša literatura, ki obravnava kreditiranje in kreditno tveganje. Diplomsko nalogo gradimo predvsem na anketnih raziskavah. Raziskava bo razdeljena na fizične osebe. Z raziskavo želimo predvsem ugotoviti, ali delovno aktivno prebivalstvo sploh

razmišlja, kakšne so lahko posledice prekomernega zadolževanja, ali se sploh zavedajo obveznosti za poplačilo najetega kredita.

1.4 Predvidene metode raziskovanja

Diplomska naloga je po vsebini razdeljena na teoretični in raziskovalni del. V okviru teoretičnega dela bomo uporabili domačo strokovno literaturo, uporabo interneta in dostopnih zapisov banke, uporabili pa bomo tudi svoje znanje, ki ga imamo s tega področja. Na osnovi zbrane literature si bomo s povzemanjem številnih spoznanj, stališč in sklepov drugih avtorjev pomagali pri izdelavi te diplomske naloge.

Temu bo sledil raziskovalni del, kjer bo izdelan anketni vprašalnik v zvezi s kreditiranjem prebivalstva. Vprašalnik bo razdeljen med 100 naključno zbranih fizičnih oseb. Zbrani podatki bodo pregledani, analizirani in grafično prikazani ter razloženi.

2 KREDITI KOT AKTIVNI BANČNI POSEL

Na finančnem trgu nastopajo finančni posredniki, med katere spadajo tudi banke, ki posredujejo med ekonomskimi subjekti s presežki in primanjkljaji. Posli posredovanja med presežki in primanjkljaji oz. med suficitnimi in deficitnimi celicami se imenujejo aktivni bančni posli.

Poleg **aktivnih** poslov pa opravljajo še **pasivne (depozitno poslovanje)** in **nevtralne** posle, kot so plačilni promet, posojanje sefov, odpiranje akreditivov, izdajanje kreditnih pisem, nudenje različnih nasvetov, ki jih neposredno ni mogoče vključevati med bančne.

Aktivni bančni posli so torej tisti, pri katerih je banka upnik in prejema od dolžnikov aktivne obresti. Z aktivnimi bančnimi posli, ki se nahajajo v aktivni bilanci stanja, banka plasira v različne oblike zbrana sredstva.

Ločimo:

Kratkoročne aktivne bančne posle:

- vse oblike kratkoročnih kreditov,
- nakup kratkoročnih VP.

Dolgoročne aktivne bančne posle:

- vse oblike dolgoročnih kreditov,
- kapitalski vložki (nakup lastniških vrednostnih papirjev),
- nakup dolžniških VP.

2.1 Pojem in značilnosti kredita

Najprej je treba ločiti posojilo in kredit. Posojilo je mnogo ožji pojem kot kredit in pomeni vsoto denarja, ki je posojena in bo vrnjena v naprej določenem roku s pripadajočimi obrestmi, kot so dogovorjene. V Sloveniji za posojilo, tako v praksi kot tudi v predpisih, uporabljamo izraz »kredit« (izjema so le slovenski računovodski standardi). Po Crnkoviču

so predmet vračila posojila enake stvari kot so bile dane v posojilo, medtem ko je pri kreditu predmet vračila denar, četudi je bil dani kredit v blagovni obliki.

Beseda kredit je latinskega izvora. Izvira iz besede »creditum«, ki pomeni verjeti, zaupati. Kredit je torej tisto, kar je zaupno, dano na upanje v vrnitev (Crnkovič, 7, 1987). Zato nastane med kreditojemalcem in kreditodajalcem pravno razmerje, ki ga imenujemo kreditno razmerje. To kreditno razmerje je z upnikove strani terjatev, z dolžnikove pa dolg in sicer tako dolgo, dokler niso izpolnjene vse pogodbene obveznosti. Dolžniku je omogočeno, da v sedanjosti razpolaga z vrednostjo, ki jo bo ustvaril v prihodnosti. Tako je kredit vedno povezan z določenimi tveganji (Tušek, 8, 2006).

Značilnosti kredita so:

- kredit je medčasovna menjava dobrin vrednosti;
- kredit daje možnost uporabe v prihodnosti ustvarjenih sredstev danes;
- kreditni proces je povezan s tveganjem.

2.2 Vrste kreditov

Kreditiranje ima za banko velik pomen, saj predstavljajo prihodki od kreditiranja pretežni del prihodkov banke. Banka mora voditi ustrezno kreditno politiko, preko katere se vključuje na kreditni trg, kjer se pojavlja ponudba in povpraševanje po kreditnih storitvah. Banke se morajo prilagoditi potrebam finančnega trga in upoštevati marketinška načela, ki zahtevajo, da banka upošteva potrebe bančnih komitentov po finančnih sredstvih (Kvar, 13, 2008; povz. po Francis 54, 1998).

Razlikujemo dve temeljni vrsti kredita:

- blagovni, komercialni ali odložilni kredit in
- bančni kredit, ki je lahko v funkciji kreditiranja prometnega procesa ali v funkciji kreditiranja končne porabe (Filipič, 107, 1998).

Naslednje pomembne vrste kreditov so:

✓ **Krediti glede na dospelost**

Po roku je lahko kredit **kratkoročen** ali **dolgoročen**, med njima pa ni popolnoma zanesljive meje, ki bi ju ločila. Nekateri štejejo med kratkoročne vse kredite, z rokom, krajšim od enega leta, nekateri pa štejejo med te tudi kredite z rokom do dveh ali celo do štirih let. Krediti z daljšim rokom vrnitve so dolgoročni. Ker pa je velika razlika med npr. dvoletnim in dvajsetletnim rokom, štejejo nekateri kredite, ki niso kratkoročni, pa nimajo daljšega roka od deset let, za srednjeročne (Crnkovič, 46, 1991).

✓ **Krediti glede na uporabnika**

Glede na uporabnika ločimo kredite dane **gospodarstvu, javnemu sektorju, drugim komitentom, tujim osebam in bankam**. Glede na uporabnika uporabljamo različne vrste zavarovanj. Nekatera zavarovanja za fizično osebo ne pridejo v poštev, kot na primer fizična oseba ne more zavarovati svojega dolga z menico (Kvar, 14, 2008; povz. po Rose, 183-185, 1994).

Kredite pa lahko ločimo tudi po kriterijih, kot so: predmet, rok, namen, subjekt, zavarovanje, način odplačila, obresti in način koriščenja kredita (Vidmar, 11-13, 1997).

• **Predmet kreditiranja**

Po predmetu, v katerem se dajejo, poznamo **denarne** in **naturalne** kredite. Prvi se dajejo v denarju, drugi pa v stvareh. V blagovno-denarnem gospodarstvu je prevladujoč denarni kredit, ki se daje in vrača v denarju. Naturalni kredit, ki so ga dajali in prejeli v stvarnih dobrinah, je bil značilen za naturalno gospodarstvo, ki se danes pojavlja zelo redko. Pri naturalnem kreditu je dolžnik vračal isto stvar, pri denarnem pa vrača isto vrednost. Denarne kredite dajejo predvsem banke, blagovne kredite pa proizvajalci in prodajalci.

• **Rok kreditiranja**

Kredite lahko glede na rok kreditiranja delimo na **kratkoročne**, **srednjeročne** in **dolgoročne**. **Kratkoročni krediti** so krediti, ki naj bi bili krajši od enega leta. Ti krediti se odobrijo za tekoče potrebe, npr. za gibliva sredstva, ki se hitro obračajo, običajno prej kot v enem letu. **Srednjeročni krediti** so krediti, dani od dveh do desetih let. **Dolgoročni**

kredit so krediti, ki imajo daljši rok vračila (predvidoma nad deset let). Služijo za financiranje stalnih sredstev in trajnih vlaganj v gibliva sredstva.

Dolgoročni krediti se od kratkoročnih razlikujejo ne le po času odplačevanja, temveč tudi po viru njihovega odplačevanja, stopnji kreditnega tveganja in višini obrestne mere. Zaradi daljše dobe odplačevanja kredita, v kateri je težko predvidevati kreditojemalčevo kreditno sposobnost in gospodarske razmere, je tudi tveganje veliko. Za dolgoročne kredite je značilna višja obrestna mera kot za kratkoročne, kajti z višjo obrestno mero se do določene stopnje zmanjša kreditno tveganje.

- **Namen kreditiranja**

Kredit vedno najamemo z nekim namenom ali razlogom. Zato glede na namen kreditiranja ločimo kredite na: **proizvodne** in **potrošne**.

Proizvodni krediti so krediti, s katerimi nabavimo proizvodna sredstva za ustvarjanje novih vrednosti. Te kredite najamejo predvsem gospodarske organizacije za financiranje pridobitne dejavnosti. Ta oblika kreditiranja je povezana s proizvodnjo in menjavo blaga in storitev.

Potrošni krediti so krediti, ki jih najamemo za nabavo življenjskih potrebščin. Ti krediti pospešujejo porabo in jih najemajo gospodinjstva. Dobrine, ki jih najamemo, običajno porabimo. Življenjske potrebščine porabimo naenkrat, torej zmanjšamo vrednost ter svoje premoženje. Potrošniške kredite ne najemajo samo fizične osebe za osebno rabo, temveč tudi drugi subjekti, ki kupujejo potrošniško blago za skupno in splošno rabo.

- **Subjekt kreditiranja**

Med subjekti, ki sklepajo kreditne posle, nastajajo kreditna razmerja, na podlagi katerih ločimo **posredne** in **neposredne** posle. O posrednih kreditih govorimo, ko se med ponudnika kreditnih sredstev in povpraševalca vrine finančna organizacija – posrednik. Neposredni kredit je razmerje med izvirnim ponudnikom kreditnih sredstev in kreditojemalcem brez posredovanja posrednika.

Bančni krediti so tipični posredni posli, če jih pojmuje v širšem pomenu. Banka od varčevalcev sprejema sredstva in so v tem pogledu njihov dolžnik. Ko banka plasira zbrana

sredstva v obliki kreditov, postanejo upnik, dolžniki pa so njihovi prejemniki bančnega posojila. V ožjem smislu so bančni krediti neposredni, ker jih banke odobrijo iz lastnih sredstev. Ker pa je teh sredstev v bankah malo, je tudi neposrednih bančnih kreditov malo. O posrednem bančnem kreditu govorimo v primeru, ko se ta daje iz zbranih sredstev (vlog, depozitov).

- **Zavarovanje kredita**

Pri načinu zavarovanja kredita ločimo kredite na **odprte** (nepokrite kredite) in na **pokrite** kredite, imenovane tudi zavarovane ali stvarne. O nezavarovanem kreditu govorimo, kadar kreditojemalec zanj ne daje jamstva. Pri zavarovanem kreditu pa dolžnik za zavarovanje kredita posebej zastavi določeno premično ali nepremično stvar.

Glede na to, ali je zastavljena premična ali nepremična stvar, razlikujemo **lombardne** in **hipotekarne** kredite. Pri lombardnem kreditu se zastavi neka premična stvar. O hipotekarnem kreditu pa govorimo, ko se zastavi nepremičnina.

- **Način odplačila kredita**

Glede na način odplačila ločimo **obročne** in **amortizacijske** kredite. **Obročni kredit** imamo, kadar prodajalec prodaja blago na kredit, kupec pa ga plačuje v **obrokih**. Takšna vrsta odplačevanja se pojavlja, ker trgovci in proizvajalci želijo zagotoviti prodajo blaga, ki se masovno proizvaja. Tekoča kupna moč prebivalstva pa ni dovolj velika, ker gre predvsem za predmete trajnejše uporabe in večje vrednosti.

Tudi dolgoročni krediti za produktivne namene se odplačujejo v obrokih. Ker se dolg z obročnim odplačevanjem amortizira, jih imenujemo tudi amortizacijski krediti. Odplačuje s v enakih polletnih ali letnih zneskih, ki se imenujejo anuitete. Anuiteta vsebuje odplačilo glavnice in plačilo obresti. Ta vrsta kredita se odplačuje po planu, ki je narejen za dogovorjeno dobo odplačila v celoti.

- **Obresti za kredite**

Ena od temeljnih značilnosti kredita so obresti kot cena kredita. S kreditom pridobi dolžnik možnost, da bo z njegovo naložbo pridobil dodatno vrednost, zaradi česar je za kredit pripravljen plačati ustrezno ceno. Upnik pa pričakuje upravičeno plačilo, zato so **obrestovani krediti** pravilo. Vendar se pojavljajo tudi **brezobrestni krediti**. Ta vrsta

kreditov se daje za nepridobitne namene, ker tedaj ni dana možnost, da se s kreditom ustvari dodatna vrednost.

- **Način koriščenja kredita**

Po načinu koriščenja kredita ločimo **sezonske** in **redne**. Redni se uporabljajo za financiranje rednega poslovanja kreditojemalca. Ker je značilnost rednega poslovanja enakomernost, je to tudi njegova značilnost. Sezonski krediti se najemajo zaradi sezonskih nihanj v poslovanju in s tem tudi nihanja potrebnih obratnih sredstev. Ti se uporabljajo toliko časa, kolikor traja sezona, zato so neenakomerni.

2.3 Kreditna sposobnost

Kreditna sposobnost je sposobnost kreditojemalca, da bo ob roku zapadlosti kredita banki lahko povrnil znesek kredita s pripadajočimi obrestmi. Banke odobravajo kredite le kreditno sposobnim posameznikom, ki so slovenski državljani in imajo stalno bivališče v Sloveniji. Glede na višino rednih povprečnih mesečnih dohodkov lahko znaša mesečna anuiteta kredita od 1/3 do največ 3/5 (ob upoštevanju zakonsko določenega minimalnega zneska osebnega dohodka).

Da bi banka lahko opravila izračun kreditne sposobnosti, potrebuje določeno količino informacij o potencialnem kreditojemalcu. Informacije banke pridobivajo od kreditojemalcev samih ali iz okolja in so varovane kot poslovna skrivnost banke.

Kreditna sposobnost je skoraj najpomembnejši pogoj za odobritev kredita, saj banka na podlagi informativnega izračuna spozna, kako kvalitetna in varna bo njena naložba.

Izračun kreditne sposobnosti je odvisen od več dejavnikov:

- statusa kreditojemalca (zaposleni, upokojeni, študenti, samostojni podjetniki),
- vrste kredita,
- vrste zavarovanja (stroški odplačevanja, zavarovalnica, hipoteka....),
- načini odplačevanja kredita (trajni nalog, administrativna prepoved).

Banka določi znesek kredita na osnovi povprečja prilivov rednih prejemkov in plače, pokojnine, invalidnine ali nadomestila za čas porodniškega dopusta v zadnjih treh mesecih, vendar pa banka pregleda prilive kreditojemalca za zadnjih šest mesecev. Kot dodaten vir

dohodka se lahko upoštevajo še tudi drugi redni mesečni prejemki iz naslova rent, najemnin ipd., v višini, kot jih kreditojemalec prejema na transakcijski račun, vendar morajo biti ustrezno dokumentirani (npr. pogodba o najemninu).

2.3.1 Osnove za določanje kreditne sposobnosti občanov na primeru banke X

Pri odobravanju kreditov se upošteva skupna zadolženost kreditojemalca. V skupno zadolženost se upoštevajo: vsi krediti, dovoljene prekoračitve na TRR, vsa poroštva, vse vrste garancij, akreditivov, avalov, odkupov terjatev ali drugih naložb banke.

Poroštva pri odobravanju kreditov na dan odobritve se ne upoštevajo pri izračunu kreditne sposobnosti, v kolikor je kreditojemalec porokoval komitentu, ki je klasificiran v razred A, s tem, da porok- kreditojemalec ne sme biti klasificiran nižje od razreda B.

Klasificiranje komitentov:

Osnova za razvrščanje komitentov banke – občanov sta poravnavanje obveznosti do banke, ki ga banka spremlja ves čas trajanja pogodbenega razmerja in pojav kritičnih dogodkov. Na podlagi rednosti poravnavanja obveznosti do banke in kritičnih dogodkov (neporavnavanje obveznosti), se občani razvrščajo v skupine klasifikacije A, B, C, D ali E. Skupini A in B se delita v razrede A1, A2, A3, B1, B2, B3. Komitenta razvrstimo v določeno skupino klasifikacije na osnovi štetja dni zamud pri poravnavanju njegovih obveznosti (po vseh njegovih odprtih aktivnih poslih), zato se klasifikacija vedno nanaša na komitenta z vsemi njegovimi posli.

- **REDNO ZAPOSLENI**

To so občani, zaposleni pri družbi ali samostojnem podjetniku s sedežem v Republiki Sloveniji za nedoločen čas. Kreditna sposobnost se izračunava po veljavnih osnovah na podlagi povprečne mesečne neto plače za zadnje tri mesece za kratkoročne in dolgoročne potrošniške kredite in stanovanjske kredite. Podatke vpiše delodajalec v prošnji za kredit, oziroma na potrdilu o plači. Bančni delavec mora preveriti pravilnost podatkov, ki so osnova za ugotavljanje kreditne sposobnosti.

- **ZAPOSLENI ZA DOLOČEN ČAS**

Pri zaposlenih za določen čas veljajo za ugotavljanje kreditne sposobnosti iste osnove kot za redno zaposlene, vendar doba odplačila kredita ne sme biti daljša od dobe zaposlitve.

- **OSEBE, KI DOBIVAJO POKOJNINO (RENTO) IZ TUJINE**

Občan je kreditno sposoben, če anuiteta ne presega $\frac{1}{3}$ rente. Vendar je potrebno omeniti pogoj, da občan prejema rento na TRR pri banki najmanj tri mesece in da je stalna. Ne glede na ugotovljeno kreditno sposobnost višina anuitete ne sme presegati 200 EUR.

- **ZAPOSLENI V TUJINI**

Občan je kreditno sposoben, če anuiteta ne presega $\frac{1}{3}$ povprečne mesečne čiste plače za zadnje tri mesece. Podatke o višini plače dobi bančni delavec iz zadnjih treh plačilnih list. Kreditojemalec mora prinesiti tudi potrdilo delodajalca o zaposlitvi za nedoločen čas. Doba vračila kredita ne sme biti daljša od datuma veljavnosti delovnega dovoljenja.

- **ŠTUDENTI IN POLNOLETNI DIJAKI**

Višina mesečne anuitete znaša največ $\frac{2}{5}$ mesečnih prilivov, prejetih zadnje tri mesece pred odobritvijo kredita. Med prilive se štejejo: štipendija, študentsko delo, pokojnina in prilivi na osnovi trajnega naloga staršev ali skrbnikov.

- **KMETOVALCI**

Kreditna sposobnost kmetovalcev se ugotavlja na osnovi:

- $\frac{1}{12}$ letne osnove, od katere je bil odmerjen davek iz dohodka od opravljanja kmetijske dejavnosti – katastrski dohodek in dohodek od gozda za kmetovalce, katerim se odmerja davek od katastrskega dohodka.
- $\frac{1}{12}$ ostanka čistega dohodka preteklega leta, znižanega za odmerjeni davek iz kmetijske dejavnosti za kmetovalce, katerim se odmerja davek po dejanskem dohodku.

V primerih, ko kmetovalec plačuje davek iz obeh osnov, se upoštevata obe kreditni sposobnosti. Podatke daje in overja DURS na posebnem obrazcu. V teh primerih se kreditna sposobnost ugotavlja na podlagi:

- $\frac{1}{36}$ od prodanih tržnih viškov – podatke dajejo in overjajo kmetijske zadruge, družbe ali samostojni podjetniki, ki se ukvarjajo z odkupom kmetijskih izdelkov.
- Če prejemajo kmetovalci pokojnino ali plačo, se tudi ta upošteva v osnovo za izračun kreditne sposobnosti.

- **UPOKOJENCI IN INVALIDI**

Kreditna sposobnost se izračuna po osnovah za redno zaposlene. Upošteva se nakazana pokojnina ali invalidninah v zadnjih treh mesecih, tako ob najemu kratkoročnega kot dolgoročnega kredita.

- **SAMOSTOJNI PODJETNIKI**

Samostojnim podjetnikom se krediti odobravajo za osebne namene. V kreditno sposobnost se jim upoštevajo že odobreni krediti. Kreditojemalec mora zadnje leto pred odobritvijo kredita poslovati brez izgube. Pred odobritvijo kredita mora kreditojemalec predložiti potrdilo Davčnega urada Republike Slovenije, da ima poravnane vse obveznosti.

Kreditna sposobnost se izračuna:

- v višini neto zavarovalne osnove,
- če je za kreditojemalca ugodneje, se lahko upošteva 1/36 dobička brez amortizacije.

2.3.2 Elektronski informacijski sistem SISBON

SISBON (Slovenski Informacijski Sistem **BON**itet) je elektronski informacijski sistem, ki omogoča izmenjavo in obdelavo osebnih podatkov o komitentih med bankami in hranilnicami, podpisnicami Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON.

SISBON je elektronski informacijski sistem, ki so ga banke in hranilnice vzpostavile s 1. 1. 2008, skladno z Zakonom o bančništvu (ZBan-1). SISBON omogoča medsebojno izmenjavo in obdelavo osebnih podatkov o komitentih fizičnih osebah med podpisnicami Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON.

V SISBON se zbirajo in obdelujejo podatki, ki se nanašajo na zadolženost in korektnost izpolnjevanja pogodbenih obveznosti fizičnih oseb posameznikov in so dodatna informacija za določitev njihove kreditne sposobnosti, od katere je odvisna odobritev posla in določitev pogojev za posamezno storitev.

Komitentom SISBON prinaša enostavnejše dokazovanje njihove bonitete, poenostavitev postopkov odobravanja posojil in s tem prihranek časa. Realnejša ocena bonitete komitenta omogoča pridobitev posojila v višini, ki jo še dovoljuje kreditna sposobnost posameznika (vir: <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=369> – 11.06.2009).

SISBON vsebuje osebne podatke o komitentih. Podatki, ki jih podpisnice Dogovora posredujejo v SISBON, so:

- matični podatki o komitentu** (davčna št., osebno ime, datum in kraj rojstva, naslov stalnega ali začasnega bivališča, zaposlitev);
- vrsta poslov** (transakcijski računi z odobrenim izrednim limitom, izredni limiti, posojila, kreditne kartice, poročstva drugim);
- matični podatki o poslih** (vrsta posla, datum sklenitve posla, oznaka valute, znesek anuitete oziroma obroka, vrsta anuitete oziroma obroka, odplačilna doba v mesecih, podatki o moratoriju, datum vnosa posla v SISBON);
- poslovni dogodki, ki vplivajo na potek posla** (odplačilo dolga, predčasno plačilo, sprememba odplačilne dobe, sprememba obroka);
- poslovni dogodki, ki niso v skladu s pogodbo** (odpoved posla zaradi neplačila dolga, neplačan zapadli dolg, blokiranje in deblokiranje).

Osební podatki v SISBON so zaupne narave, dostop do njih je strogo nadzorovan. V celotnem sistemu se obravnavajo kot poslovna skrivnost, skladno z Zakonom o bančništvu in Zakonom o varstvu osebnih podatkov. Dostop do podatkov, ki se beleži in nadzoruje, je dovoljen le pooblaščenim osebam v posamezni banki in hranilnici. **Nadzor vstopa v SISBON** in identifikacija pooblaščenih oseb se izvajata s pomočjo digitalnih elektronskih potrdil, ki jih izdajajo javne kvalificirane certifikatske agencije v Sloveniji.

Vpogled v podatke o komitentih v SISBON lahko opravijo le pooblaščene osebe, in sicer v naslednjih primerih: sklepanje novega posla s komitentom, izterjava zapadlih obveznosti, reklamacija komitenta, posodabljanje njegovih matičnih podatkov.

3 KREDITIRANJE PREBIVALSTVA NA PRIMERU BANKE X

Oblike kreditov se v bankah nenehno izpopolnjujejo, nastajajo nove in izginjajo stare. Vse to je odvisno od inovacijskega procesa v bankah. Le-te vedno znova iščejo nove poti do komitentov z boljšo, učinkovitejšo in ustrežnejšo ponudbo. Posamezne oblike kreditov se razčlenjujejo še v podoblike. V ospredju teh oblik je vidik prihodkov in stroškov, zavarovanje rizika in likvidnostni vidik. Vsak od njih pa ima poudarek na določeni kombinaciji teh ciljev (Bobek, 122, 1992).

Poslovne banke ponujajo različne kredite, ki se razlikujejo po namenu in obliki. Banke dajejo kreditiranju prebivalstva enak pomen kot kreditiranju gospodarstva. Kreditiranje je pomembna dejavnost, ker omogoča zadovoljevanje potreb po finančnih sredstvih v določeni regiji in s tem tudi razvoj te regije (Žerak, 14, 2002).

3.1 Potrošniški kredit

Banka x odobrava kredite fizičnim osebam – komitentom in nekomitentom, ki prejemajo redne mesečne prihodke na račune in so kreditno sposobni, kar je osnovni kriterij pri odobritvi posojila.

Glede na dobo odplačevanja v banki X nudijo kratkoročne in dolgoročne potrošniške kredite, katerih doba odplačila je do 8 let. S kreditojemalcem, ki želi rešiti finančni problem v sodelovanju z banko, bančni komercialist najprej opravi razgovor zaradi pridobivanja informacij o njegovem premoženjskem stanju in seznanitve z dotedanjim sodelovanjem. Hkrati seznani stranko z bančno ponudbo in pogoji kreditiranja (stroški, obresti, zavarovanje):

- Glede na višino rednih povprečnih mesečnih prihodkov lahko znaša mesečna obveznost od $\frac{1}{3}$ do največ $\frac{2}{3}$ osnove, nekomitentom pa samo v višini proste $\frac{1}{3}$ plače. Ne glede na izračunano kreditno sposobnost mora kreditojemalcu po odbitku vseh odtegljajev ostati na računu vsakokrat veljavni neto znesek minimalne plače. Za izračun kreditne sposobnosti se uporabljajo samo prosti deleži.

3.1.1 Oblike potrošniških kreditov

Banka X ponuja potrošniške kredite z rokom vračila od 3 mesecev do 8 let. Krediti so gotovinski, namenjeni nakupu potrošnega blaga ali plačilu storitev. Namenjeni so tako komitentom kot nekomitentom.

- **KREDIT TAKOJ od 3 do 60 mesecev**

je posebna ponudba **kratkoročnih** potrošniških kreditov z rokom vračila do 12 mesecev in **dolgoročnih** potrošniških kreditov z rokom vračila do 60 mesecev. Znesek kredita je odvisen od želje kreditojemalca in njegove odplačilne sposobnosti, znaša pa lahko do največ 21.000,00 EUR. Najnižja mesečna obveznost je lahko 25,00 EUR.

Kredit te ponudbe se odobravajo samo komitentom banke na osnovi zaupanja oziroma poznavanja stranke, kakor tudi na podlagi temeljitega pogovora s stranko.

Glavne prednosti so:

- o enostaven in hiter postopek odobritve,
- o takojšnje izplačilo celotnega zneska kredita na transakcijski račun,
- o odplačevanje preko trajnega naloga s transakcijskega računa,
- o ugodna nominalna fiksna obrestna mera,

Pred najemom kredita »kredit takoj« je potrebno vsaj 6-mesečno sodelovanje z banko.

- **KREDIT KLASIK** je namenjen fizičnim osebam, komitentom kot tudi nekomitentom banke, ki potrebujejo dodatna sredstva.

Značilnosti kredita:

- o doba odplačila do 8 let;
- o obrestne mere za kratkoročne kredite so fiksne;
- o za dolgoročne kredite z rokom vračila od 13 do 96 mesecev veljajo referenčne obrestne mere (6-mesečni EURIBOR) in fiksni pribitek, za kredite z dobo vračila od 13 do 60 mesecev pa nominalne fiksne obrestne mere;
- o namenjen je tako komitentom kot nekomitentom banke, vendar nekomitentom odobravajo kredite samo v višini proste 1/3 plače.

Glavne prednosti kredita:

- o 100 % izplačilo gotovine,
- o najvišji možni znesek kredita je 30.000 EUR,
- o najmanjša mesečna obveznost je le 42 EUR,
- o izbirate lahko med različnimi načini obrestovanja.

Višina odobrenega kredita je praviloma odvisna od kreditne sposobnosti občana. Ne glede na izračunano kreditno sposobnost mora kreditojemalcu po odbitku vseh odtegljajev ostati na računu vsakokrat veljavni neto znesek minimalne plače. **Višina stroškov je odvisna od ročnosti, višine in načina zavarovanja posameznega kredita.**

- **AVTOMOBIL KREDIT** – namenjen je vsem, ki se odločajo za nakup novega ali rabljenega motornega vozila. Je namenski kredit in ga banka odobri na osnovi računa ali kupoprodajne pogodbe. Višina kredita je odvisna od kreditne sposobnosti posameznika ob upoštevanju vsakokrat veljavnega neto zneska minimalne plače.

Glavne prednosti kredita:

- o ugodna obrestna mera, ki je enaka ne glede na dobo vračila kredita;
 - o doba vračila do 7 let, kar kreditojemalcu omogoča najem večjega zneska kredita ob enakem obroku;
 - o ob ustrezni kreditni sposobnosti lahko najamete kredit za celoten znesek nakupa;
 - o znesek kredita vam lahko povečajo za 20 %, če to dopušča kreditna sposobnost. Dodatna sredstva, ki jih nakažejo na vaš transakcijski račun, lahko kreditojemalec nameni za plačilo registracije in zavarovanja ali za izlet z novim konjičkom.
- **ŠTUDENTSKI KREDIT** je namenjen študentom in polnoletnim dijakom, ki imajo pri banki odprt bančni račun študenta (BRŠ) ali bančni račun dijaka (BRD).

Značilnosti kredita:

- o znesek kredita je lahko do 6.300 EUR;
- o najmanjši znesek mesečne obveznosti je 32 EUR;

- o mesečna obveznost lahko znaša do 2/5 mesečnih prilivov v zadnjih treh mesecih pred odobritvijo kredita;
 - o med prilive se štejejo štipendija, plačila za delo preko študentskih servisov, pokojnina in prilivi na BRŠ/BRD na osnovi trajnega naloga staršev ali skrbnikov;
 - o kredit odplačujete s trajnim nalogom z BRŠ/BRD, stroški odobritve pa so 6,80 EUR;
 - o kredit lahko zavarujete z enim kreditno sposobnim porokom ali z drugimi oblikami zavarovanja, ki za banko pomenijo ustrezno jamstvo.
- **ŠTUDENTSKI KREDIT Z ODLOŽENIM ODPLAČILOM** je kredit, namenjen za plačilo šolnine, ki kreditojemalcem - študentom omogoča, da svoj denar najprej porabijo za plačilo šolnine, odplačajo pa ga kasneje.

Značilnosti kredita:

- o banka omogoča največ 3 leta odloga odplačila glavnice in obresti;
 - o znesek kredita je lahko do 12.500 EUR oziroma največ 4.500 EUR za šolsko leto;
 - o poraba je namenska;
 - o kredit se odplačuje s trajnim nalogom z BRŠ/BRD;
 - o kredit lahko zavarujete z enim kreditno sposobnim porokom ali z drugimi oblikami zavarovanja, ki za banko pomenijo ustrezno jamstvo.
- **OSTALA PONUDBA:**
 - **Mini kredit** – je kredit s fiksno obrestno mero do največ 3.000,00 EUR in dobo odplačevanja do 36 mesecev. Kredit lahko najamete, če izberete paket iz široke ponudbe paketov po meri (SKUL, INDEKS, KARIERA, VITAL, POČITNICE). Postopek odobritve je enostaven in hiter. Banka celoten znesek kredita nakaže na transakcijski račun kreditojemalca.
 - **Dovoljena prekoračitev stanja na transakcijskem računu** – banka dovoljuje imetnikom transakcijskih računov, da do določene višine prekoračijo stanje sredstev, ki jih imajo na računu. Višina limita je odvisna od bonitete in kreditne sposobnosti imetnika transakcijskega računa.

- **Premostitveni kredit** je namenjen vsem, ki imajo pri banki sklenjeno varčevanje ali depozit, privarčevana sredstva pa nepričakovano potrebujejo. Višina kredita je lahko do 90 % vrednosti vezanih sredstev in se poplača iz vezanih sredstev ob poteku vezave ali varčevanja.
- **BanKredit** je kredit, ki ga lahko sklenejo komitenti katerekoli slovenske banke, ki imajo Maestro kartico osebne računa in ki dobivajo redne prilive (plačo ali pokojnino), kar na prodajnem mestu BanKredit. Višina kredita je lahko od najmanj 170,00 EUR do največ 1.300,00 EUR, najmanjša mesečna obveznost pa znaša 25 EUR. Kredit lahko vračate od 3 do 24 mesecev.

3.2 Stanovanjski kredit

Stanovanjski kredit je kredit, namenjen za posebne namene: nakup ali prenovo stanovanja ali stanovanjske hiše, gradnja individualne stanovanjske hiše (tudi nadomestno gradnjo, nadzidavo ali dozidavo, ali za pridobivanje potrebnih soglasij), za druge namene, povezane z gradnjo, nakupom, obnovo, prenovo ali vzdrževanjem nepremičnine, za nakup zemljišča in opremljanje (stavbnih) zemljišč, plačilo odškodnine za spremembo namembnosti kmetijskega zemljišča v stavbno zemljišče, izplačilo dednih deležev ali deležev po razvezi, poplačilo že najetih kreditov za navedene namene.

Značilnosti kredita:

- o doba odplačila je do 25 let;
- o obrestne mere so spremenljive, sestavljene iz 6-mesečnega EURIBORA in fiksnega pribitka;
- o obrestne mere se razlikujejo glede na poslovno sodelovanje, dobo odplačevanja in glede na način zavarovanja kredita.

3.3 Vrste tveganj pri poslovanju banke

Kreditna tveganja se pojavljajo tako na strani kreditojemalcev kot kreditodajalcev. Pri kreditojemalcih se lahko zgodi, da kredita ne morejo ali nočejo odplačevati iz različnih vzrokov (izguba dohodka, bolezen, smrt). Posledice nepravočasnega ali sploh neplačanega kredita so neizogibne, saj morajo kreditodajalci vsekakor unovčiti zavarovanje kredita (zavarovalnica, hipoteka, vrednostni papirji...) in preprečiti izpad dohodka oziroma izgubo

premoženja, kreditojemalec pa bo izgubil določeno premoženje in plačal še dodatne stroške, ki jih je kreditodajalec imel pri poplačilu terjatve iz naslova kredita.

Različni avtorji bančna tveganja različno členijo, vendar so si enotni, da večino bančnih transakcij spremlja kombinacija sledečih tveganj: **kreditno tveganje, obrestno tveganje, likvidnostno tveganje, tržno tveganje, operativno tveganje, druga tveganja, kot so npr. valutno tveganje, tveganje skladnosti z zunanjo in notranjo regulativo, pravno tveganje, kadrovsko tveganje, tveganje izgube dobrega imena in druga tveganja** (Gornik, 6, 2004).

3.3.1 Kreditno tveganje

Kreditno tveganje je tveganje, da terjatev v celoti ali delno ne bo poravnana oziroma ne bo poravnana v določenih rokih in pod določenimi pogoji zaradi plačilne nesposobnosti dolžnika (Dimovski, Gregorič, 73, 2000).

Kreditno tveganje je najpomembnejše tveganje, ki ga banke pri svojem poslovanju prevzemajo. Zakon o bančništvu (Zban-1, 2006) preprosto definira kreditno tveganje kot tveganje izgube, ki izhaja iz neplačila.

Kreditno tveganje se praviloma pojavlja v banki na vseh področjih bančnega poslovanja, kjer nastajajo tvegane aktivne bilančne postavke, ki obsegajo vse dospele in nedospele kredite vseh ročnosti in ostale bančne posle. Večja kot je raznovrstnost produktov, pri katerih se pojavlja kreditno tveganje, in bolj kot so raznovrstni trgi, na katerih deluje banka, kompleksnejše postaja obvladovanje kreditnega tveganja (Proces ocenjevanja tveganj, 2007).

3.3.1.1 Vrste in dejavniki kreditnega tveganja

Kreditno tveganje razvrstimo na tri vrste podtveganj (Bessis, 82, 1998):

- **Tveganje neizpolnjevanja obveznosti s strani kreditojemalca** – to je osnovna vrsta tveganja in izhaja iz možnosti, da kreditojemalec ne bo sposoben poplačati svoje terjatve. Verjetnost neizpolnjevanja dolžnosti določa predvsem kreditna sposobnost kreditojemalca in čas kreditnega odnosa.
- **Tveganje izterjave dolga** – pred odobritvijo kredita banka zahteva za izplačan kredit ustrezno zavarovanje, ki ji zavaruje morebitno neplačilo. Tveganje izterjave

izhaja iz možnosti, da banki ne bo uspelo izterjati dolga, oz. da ne bo mogoče poplačati nastale izgube s prodajo zavarovalnih instrumentov. Izterjava dolga je v prvi vrsti odvisna od kvalitete zavarovalnih instrumentov, časa nastanka neizpolnitve obveznosti in stanja, ki trenutno vlada na trgu.

- **Tveganje izpostavljenosti banke** – to tveganje povzroča negotovost pri odplačevanju. Banka mora ločevati med maksimalno in pričakovano izpostavljenostjo. Maksimalna izpostavljenost je največja vsota, ki jo banka izgubi v primeru neplačila dolžnika. Pričakovana izpostavljenost je pričakovana izguba banke v primeru, da dolжник ne poravna svojih obveznosti.

Na kreditno tveganje vpliva veliko dejavnikov. Njihov vpliv je v vsaki banki drugačen, odvisen od kreditnega portfelja bank. Najpomembnejši izmed njih so (Šubelj, 7, 2000):

- **Domače okolje:** politične razmere, stopnja inflacije, gospodarska rast, neugodna ekonomska politika, sprememba obrestnih mer.
- **Mednarodno okolje:** menjalni tečaji, izvozna in uvozna gibanja, pomembni politični dogodki.
- **Panoga:** motnje v komercialnih postopkih, razmere na nabavnem in prodajnem trgu, obnašanje konkurence, sprememba predpisov, sprememba tehnologije, nihanje cen surovin, pogajalska moč kupcev in prodajalcev.
- **Podjetje:** Plačilna sposobnost, kvaliteta vodenja, organizacijska struktura, slabi odnosi med zaposlenimi, finančna politika, strateške usmeritve.

Našteti dejavniki najbolj vplivajo na kreditno sposobnost podjetij, posredno pa vplivajo tudi na prebivalstvo, saj je le-to odvisno od uspešnosti poslovanja podjetij.

3.3.1.2 Merjenje kreditnega tveganja

Vsaka banka razvija svoj sistem za merjenje kreditnega tveganja. Najpomembnejši del sistema predstavlja izračun verjetnosti, da terjatev s strani kreditojemalca ne bo poplačana. Za izračun te verjetnosti banka uporablja veliko najrazličnejših dejavnikov (zavarovanje kredita, sposobnost stranke, zakonodaja v državi itd.), ki vsak prispeva k izračunu končne ocene. V ciklu kreditnega razmerja se banka na podlagi informacij o dolžniku oz.

izračunane verjetnosti neplačila odloči za oblikovanje slabitev¹, katerih višino sproti prilagaja v odvisnosti od izračunane verjetnosti neplačila (Filipan, 10, 2003).

Najmodernejše banke uporabljajo napredne modele za merjenje kreditnega tveganja. Ena izmed najbolj razširjenih metod za merjenje kreditnega tveganja je metoda CreditRisk+, ki je bila objavljena v javnosti in jo veliko uspešnih bank tudi uporablja. Model je razvila banka Credit Suisse in se osredotoča na modeliranje kreditnega tveganja, njegova predpostavka pa je, da do izgub pride samo v primeru neplačila. Model se ne osredotoča na razloge za neplačilo, deleži neplačil so slučajne spremenljivke, z njihovo variabilnostjo pa model izračunava stopnjo neplačila. Z dodatno uporabo zavarovalnih tehnik in značilnosti zavarovanj omogoča dokaj natančen izračun izgub kreditnega portfelja (Aver, 55, 2000).

3.3.2 Obrestno tveganje

Obrestno tveganje odraža učinke sprememb gibanja bančnih obrestnih mer kot celote. Tveganje obrestne mere poteka v smeri nepredvidenega naraščanja pasivnih obrestnih mer (kar bankam povečuje stroške) in v smeri nepredvidenega padanja aktivnih obrestnih mer (kar bankam zmanjšuje prihodke). Vsaka banka ima določena pričakovanja o prihodnjih gibanjih tržne obrestne mere in v skladu z njimi oblikuje svoje naložbe in vire sredstev. Negotovost glede gibanja obrestnih mer je tista, ki omaja točnost predvidevanj o bodočih gibanjih obrestnih mer, izpostavlja banko tveganju obrestne mere in jo sili k iskanju ustreznega kritja (Slak, 71, 2005).

3.3.3 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje² je tveganje, da banka v določenem času zaradi neusklajenosti povpraševanja po posojilih in zahtev po dvigih sredstev ne bo sposobna pravočasno izpolniti vseh obveznosti do komitentov oz. ne bo mogla izplačati zahtevanega zneska. Kadar banka ni dovolj likvidna, ne zmore zbrati dovolj denarnih sredstev po spremenljivih cenah niti z zadolževanjem niti s takojšnjim unovčenjem dela terjatev, zato se zmanjšuje tudi dobičkonosnost. V skrajnem primeru lahko nezadostna likvidnost povzroči nesolventnost banke (Borak, 20, 2000).

¹ Banka mora oblikovati ustrezne oslabitve in rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oz. skupin posameznih poslov.

² Za merjenje likvidnosti ponavadi uporabljamo dva kazalnika. Prvi pojasnjuje stopnjo likvidnosti in se izraža kot razmerje med likvidnimi naložbami in bilančno vsoto. Drugi kazalnik izračunamo kot razmerje med posojili in bilančno vsoto, ki nam pove delež posojil v bilančni vsoti.

3.3.4 Tržno tveganje

Tržno tveganje je tveganje nastanka izgube, ki nastane zaradi neugodne spremembe cen dolžniških in lastniških finančnih instrumentov, blaga ter spremembe deviznih tečajev v trgovalni knjigi banke. To tveganje nastaja pri upravljanju in trgovanju z dolžniškimi in lastniškimi vrednostnimi papirji, denarjem v različnih valutah, blagom in izvedenimi finančnimi instrumenti (Proces ocenjevanja tveganj, 11, 2007).

3.3.5 Operativno tveganje

Operativno tveganje izhaja iz tveganja izgub, ki izvirajo iz nepravilnosti delovanja različnih notranjih delovnih procesov, neprimernih ravnanj ljudi ali nedelovanja sistemov zaradi zunanjih dejavnikov. Ta vrsta tveganja z odvisnostjo bančnega sektorja od informacijske tehnologije vse bolj pridobiva na veljavi. Zaradi izrednega razvoja in uvajanja vse kompleksnejših bančnih produktov je operativno tveganje šele v zadnjem času postalo pomembno za bančni management in nadzornike (Borak, 10, 2000).

3.3.6 Ostala bančna tveganja

Deželno tveganje je tveganje nastanka izgube v primeru mednarodnega kreditiranja in je povezano z ekonomskim, socialnim ali političnim okoljem države. **Tveganje koncentracije** je tveganje nastanka izgube v primeru prekomerne izpostavljenosti do posameznega dolžnika oz. skupine povezanih oseb³. **Kapitalsko tveganje** se nanaša na neustrezno sestavo kapitala. **Tveganje ugleda** je tveganje nastanka izgube, ki izhaja iz negativne podobe, ki jo imajo o banki njeni komitenti, lastniki ali nadzorniki. **Tveganje dobičkonosnosti** nastaja zaradi neustrezne sestave prihodkov, z njim je povezano strateško tveganje, ki nastaja zaradi nepravilnih poslovnih odločitev banke (Borak, 10-24, 2000).

3.4 Zavarovanje kreditov pred tveganji

Vsaka banka se skuša čimbolj zavarovati pred tveganjem neplačila s strani komitenta. V ta namen uporablja veliko zavarovalnih instrumentov, ki tveganje ustrezno zmanjšujejo. Banka izbere tisto vrsto zavarovanja kredita, ki zanjo pomeni največjo stopnjo varnosti glede na rizičnost kreditnega posla. Vsa zavarovanja je treba v času dolžniško-upniškega

³ **Povezane osebe so po zakonu o bančništvu:** 1. skupina dveh ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki če se ne dokaže drugače, za banko pomenijo tveganje, ker ena od njih neposredno ali posredno obvladuje druge; 2. skupina dveh ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki med seboj niso v položaju obvladovanja, vendar za banko pomenijo tveganje, ker so med seboj povezane tako, da finančne težave ene od njih lahko vplivajo na plačilno sposobnost drugih.

odnosa sproti spremljati, saj zavarovalni instrumenti skozi obdobje spreminjajo prvotno vrednost. Banka zavaruje vse terjatve, ki izhajajo iz kreditnega posla oz. vse stroške, ki so povezani s kreditom.

Področje zavarovanja kreditov v Sloveniji podrobneje ureja naslednja zakonodaja (Slak, 61, 2005):

- ***Zakon o finančnih zavarovanjih*** – določa pravila, ki veljajo za finančna zavarovanja terjatev, sklenjena med subjekti na finančnih trgih.
- ***Obligacijski zakonik*** – ureja denarne obveznosti, prevzem dolga, pristop k dolgu in poroštvo. Obligacijski zakonik nadomešča Zakon o obligacijskih razmerjih, ki še izhaja iz časa Jugoslavije.
- ***Stvarnopravni zakonik*** – ureja temeljna načela stvarnega prava, posest in stvarne pravice ter način njihove pridobitve, prenosa, varstva in prenehanja.
- ***Zakon o izvršbi in zavarovanju*** – ureja sredstva zavarovanja, ki so zastavna pravica na nepremičnini ali premičnini, potek in pravila izvršbe.

Zavarovanje kredita se uporablja kot zaščita proti nevračilu kredita, v primeru, da bi se spremenile okoliščine, ki so bile znane ob odobritvi. Kreditojemalec je dolžan zavarovati vsako vrsto kredita. Oblika zavarovanja je odvisna od njegove višine, ročnosti in bonitete posameznika.

V nadaljevanju bom opisala oblike zavarovanja, ki se uporabljajo pri zavarovanju kreditov fizičnih oseb v banki X.

3.4.1 Plačilo stroškov odplačevanja

S to obliko zavarovanja se lahko zavarujejo krediti le do višine 30.000,00 EUR in ročnostjo 10 let. Osnova za izračun stroškov odplačevanja je višina najetega kredita in veljavna obrestna mera.

Zavarovanje kredita s plačilom stroškov odplačevanja pomeni za banko jamstvo, da bo v primeru, če kreditojemalec preneha odplačevati kredit, banka kljub vsemu dobila povrnjen znesek kredita. Kreditno tveganje se v tem primeru prenese iz banke na družbo XY d.o.o., s katero ima banka X sklenjeno pogodbo o odkupu slabih terjatev iz naslova potrošniških in stanovanjskih kreditov.

3.4.2 Zastava denarnih sredstev

Kreditojemalec lahko banki ponudi za zavarovanje kredita depozit ali sklenjeno varčevanje. V tem primeru se kreditna sposobnost ne ugotavlja in odobreni kredit se ne vključuje v izračun kreditne sposobnosti za dodelitev novega kredita.

Pri tej obliki kreditojemalec nima nobenih stroškov zavarovanja. To je zelo enostaven in učinkovit instrument zavarovanja, saj banka svoje terjatve ob zapadlosti neplačanega kredita enostavno pokrije iz vezanih sredstev. Doba vezave mora biti daljša ali enaka dobi odplačevanja kredita.

3.4.3 Zastava vrednostnih papirjev

Za zavarovanje kredita pridejo v poštev vse vrste tržno zanimivih vrednostnih papirjev: vrednostni papirji RS, vrednostni papirji BS, obveznice, delnice borzne kotacije A. Pri odločanju, katere vrednostne papirje naj banka uporabi in ali so primerni za zavarovanje kreditov, mora banka upoštevati (Mejač, Krassing, 12, 2000):

- likvidnost vrednostnega papirja in transparentnost njegove cene;
- zapadlost vrednostnega papirja se mora glasiti na kasnejši datum od zapadlosti kredita;
- usklajenost obrestne mere vrednostnega papirja in kredita, z namenom ohranjanja realne vrednosti obeh.

Ko kreditojemalec sklepa z banko posel in v zavarovanje kredita ponudi vrednostne papirje, mora poleg kreditne pogodbe z banko skleniti tudi Pogodbo o zastavi vrednostnih papirjev. Če kreditojemalec ob zapadlosti ne vrne kredita, ima banka pravico prodati vrednostne papirje na borzi in s tem poplača zapadle obveznosti.

3.4.4 Zavarovanje s poroki

S poroštvom se zavezanec ali porok nasproti upniku zavezuje, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če tega ne bo storil on sam. Porok se tako zavezuje za tuj dolg (Tabaj, 10, 1999).

Kredit je lahko zavarovan s poroki v mejah kreditne sposobnosti porokov, ki se ugotavlja na enak način kot za kreditojemalca. Poroki so lahko fizične osebe – državljani RS, s stalnim prebivališčem na območju RS, lahko pa so tudi zasebniki ali pravne osebe.

3.4.5 Zastavna pravica na nepremičninah

Hipoteka je z nepremičnim premoženjem zavarovana terjatev in je ena najpogostejših oblik zavarovanja. Pomeni pravico upnika, da v primeru neporavnane terjatve ob času dospelosti doseže plačilo svoje terjatve iz zastavljene nepremičnine. Lastnik zastavljene nepremičnine lahko nepremičnino uporablja, uživa, jo proda ali kako drugače odtuji, vendar le z bremenom – hipoteko (Kamhi, 2, 1997).

Pri kreditiranju prebivalstva se hipoteka kot oblika zavarovanja pojavlja predvsem pri stanovanjskih kreditih. V preteklosti so bile takšne oblike zavarovanj redke, vendar se je njihov delež v zadnjih letih povečal.

Za zavarovanje terjatve se sestavi pogodba o zastavi nepremičnine, oziroma kreditna pogodba v obliki notarskega zapisa. Sporazumi o zavarovanju denarnih terjatev z zastavno pravico na nepremičnini se sklepajo izključno pri notarju, v kraju, kjer nepremičnina leži.

3.4.6 Zastavna pravica na premičninah

Banka ima pri zavarovanju kreditov z zastavo premičnin zagotovljeno poplačilo terjatev, saj si jih lahko poplača s prodajo zastavljene stvari, če dolžnik ne izpolni obveznosti ob določenem času, t.j. ob zapadlosti. Banka v primeru, da dolžnik zavarovane terjatve ne izpolni ob zapadlosti, od sodišča zahteva, da izda odločbo o prodaji premičnine na dražbi.

Pri tej obliki zavarovanja kredita ponudi občan banki v zavarovanje stvari, kot so zlato, slike, starine in druge dragocenosti, ali pa stroje, avtomobile in podobno.

3.4.7 Zastava police življenjskega zavarovanja

Pri tem načinu zavarovanja kredita gre za možnost zavarovanja kredita z zastavo odkupne vrednosti in vinkulacijo police življenjskega zavarovanja.

Vinkulacija je odstop pravic, ki izhajajo iz vrednostnega papirja, v korist tretje osebe - banke. Zastavitelj pravice pri zavarovalnici podpiše vinkulacijsko potrdilo in se s tem

strinja, da je v času odplačevanja kredita njegova polica deponirana v banki in ima v tem času banka upravičenja iz police.

Kredit se lahko odobri v višini 90 % vrednosti na Potrdilo o odkupni vrednosti police življenjskega zavarovanja. Odkupna vrednost je znesek, ki bi ga zavarovalnica po svojih zavarovalnih pogojih in pogojih poslovanja izplačala zavarovancu v primeru predčasne odpovedi pogodbe iz življenjskega zavarovanja.

3.4.8 Življenjsko zavarovanje kreditojemalcev

Življenjsko zavarovanje kreditojemalcev je dodatna storitev pri najemu kredita, ki omogoča kreditojemalcu večjo varnost in gotovost in poskrbi za finančno varnost njegovih najbližjih. Gre za življenjsko zavarovanje za primer smrti, namenjeno kreditojemalcem.

V primeru smrti kreditojemalca odplačilo kredita ne bo bremenilo dedičev, saj se zavarovalna vsota nameni za poplačilo preostanka neodplačanega kredita. Zaradi dejstva, da se pri zavarovanju upošteva nižanje glavnice, je zavarovalna premija v primerjavi z drugimi oblikami življenjskih zavarovanj bistveno ugodnejša.

Za življenjsko zavarovanje kreditojemalca je značilna padajoča zavarovalna vsota, ki se med trajanjem zavarovanja znižuje in je ob izteku zavarovanja enaka nič. Višina zavarovalne vsote za primer smrti je vedno enaka višini neodplačanega dolga kredita. Zavarovalna doba je od 5 do 25 let, čas plačevanja zavarovalne premije pa je enak $\frac{2}{3}$ časa trajanja zavarovanja.

4 RAZISKOVALNI DEL: ANKETNI VPRAŠALNIK

4.1 Izdelava anketnega vprašalnika

Za pridobitev podatkov, ki smo jih potrebovali v raziskavi, smo izbrali pisno obliko anketnega vprašalnika. V anketi smo postavili deset vprašanj, ki se navezujejo na temo diplomske naloge. Vprašanja se nanašajo na splošno poznavanje kreditiranja prebivalstva v bankah.

4.2 Izvedba anketiranja

Anketo smo izvedli z naključno izbranimi fizičnimi osebami, pa tudi med sorodniki in znanci. Anketni vprašalnik smo razdelili osebno oziroma po elektronski pošti. Z anketiranjem smo zaključili, ko smo razdelili vseh 100 anketnih vprašalnikov. Zbrane podatke smo statistično obdelali, jih prenesli v tabele ter jih s pomočjo grafikonov slikovno prikazali v naslednji podtočki..

4.3 Analiza in obdelava podatkov ter prikaz rezultatov

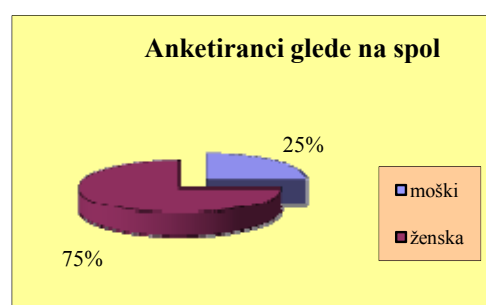
1. vprašanje: SPOL ANKETIRANCA

Tabela 1: Spol anketiranca

anketiranci	Število odgovorov
moški	25
ženska	75
Skupaj	100

Vir: lastna raziskava

Graf 1: Spol anketiranca

Vir: Tabela 1

Iz tabele in grafa 1 je razvidno, da je med anketiranci, ki so želeli sodelovati in ki so že najemali kredit oziroma ga nameravajo najeti, več žensk kot moških. Tudi sicer, v praksi na

bančnih okencih opazamo, da ženske večkrat najemajo kredite kot moški. Tako lahko razberemo, da je najvišji delež anketiranih žensk - 75 odstotkov, moških pa le 25 odstotkov. Ženske pa so tudi bolj pripravljene sodelovati v anketi kot moški.

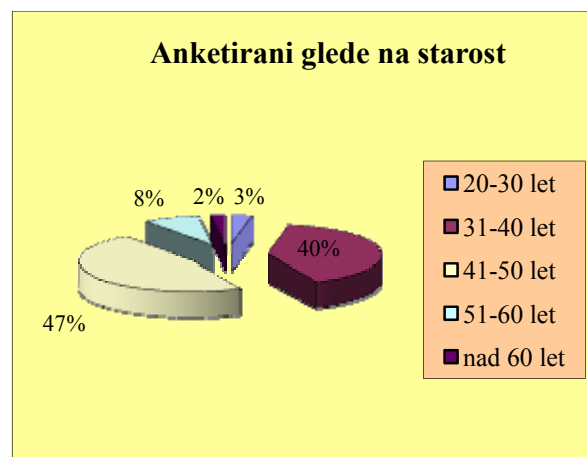
2. vprašanje: STAROST

Tabela 2: Starost anketiranca

starost	Število odgovorov
20-30 let	3
31-40 let	40
41-50 let	47
51-60 let	8
nad 60 let	2
Skupaj	100

Vir: lastna raziskava

Graf 2: Starost anketiranca

Vir: Tabela 2

Iz tabele in grafa 2 je razvidno, da je med vsemi anketiranimi največ anketirancev v starostni skupini od 41 do 50 let (47 %), sledi jim skupina v starosti od 31 do 40 let (40 %). To je obdobje v življenju, ko so ljudje končali študij, imajo zagotovljeno službo in začnejo razmišljati o lastnem stanovanju, hiši, avtomobilu oziroma drugih dobrinah. Želijo si ustvariti družino in imeti nekaj več. Zelo majhen delež jih je v obdobju med 20 in 30 letom (3 %), ki najemajo kredite. Razlog je v tem, da nimajo redne zaposlitve ali pa še študirajo.

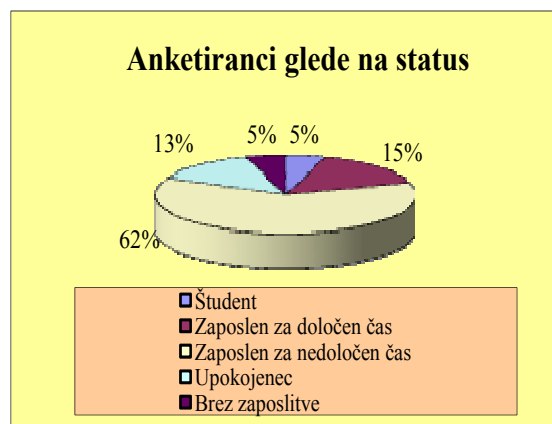
3. vprašanje: STATUS

Tabela 3: Status kreditojemalca

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
Študent	5
Zaposlen za določen čas	15
Zaposlen za nedoločen čas	62
Upokojenec	13
Brez zaposlitve	5
Skupaj	100

Vir: lastna raziskava

Graf 3: Status kreditojemalca

Vir: Tabela 3

Iz tabele in grafa 3 je razvidno, da je največji odstotek anketirancev (62 %) zaposlenih za nedoločen čas. To pomeni, da pri najemanju kreditov nimajo težav z enim od pogojev, ki ga zahtevajo banke. Sledijo jim tisti, ki so zaposleni za določen čas (15 %), le malo je tistih, ki nimajo zaposlitve ali so študenti (5 %).

4. vprašanje: ALI STE ŽE KDAJ NAJELI KREDIT?

Tabela 4: Ali ste že kdaj najeli kredit?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
Da	77
Ne	23

Vir: lastna raziskava

Graf 4: Ali ste že kdaj najeli kredit?

Vir: Tabela 4

Iz tabele in grafa 4 lahko razberemo, da je večina anketiranih (77 %) že najela kredit, le 23 odstotkov je tistih, ki kredita še nikoli niso najeli. Sklepamo lahko, da se Slovenci radi zadolžujemo.

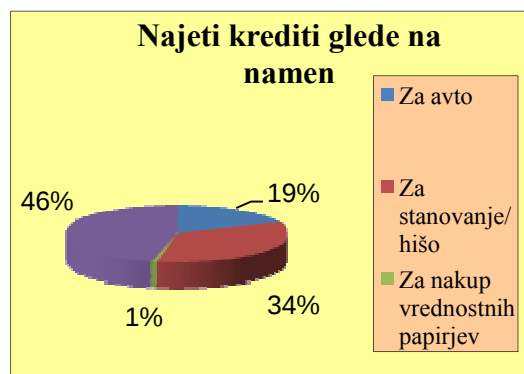
5. vprašanje: ZA KATERI NAMEN STE NAJELI KREDIT?

Tabela 5: Za kateri namen ste najeli kredit?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
Za avto	23
Za stanovanje/hišo	42
Za nakup vrednostnih papirjev	1
Gotovinski	57

Vir: lastna raziskava

Graf 5: Za kateri namen ste najeli kredit?

Vir: Tabela 5

Tabela in graf 5 ponazarjata, da se anketiranci največkrat zadolžijo za nakup stanovanja ali hiše. Kar 45 odstotkov anketirancev je najelo kredit za rešitev stanovanjskega problema. Za nakazilo gotovine na transakcijski račun se je odločilo 39 odstotkov anketirancev. Na bančnih okencih opazamo, da je vse več tistih, ki potrebujejo gotovino (predvsem manjše zneske od 1.000,00 do 2.000,00 EUR), da premostijo denarne težave (plačilo položnic, šolskih potrebščin, šolanja otrok). Le 15 odstotkov anketirancev je najelo kredit za nakup avtomobila, neznaten pa je odstotek (1 %) tistih, ki so najeli kredit za nakup vrednostnih papirjev.

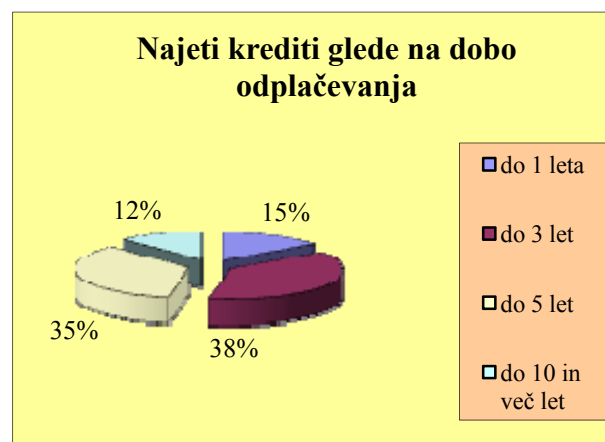
6. vprašanje: ZA KOLIKO ČASA STE NAJELI KREDIT?

Tabela 6: Za koliko časa ste najeli kredit?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
do 1 leta	15
do 3 let	38
do 5 let	35
do 10 in več let	12

Vir: lastna raziskava

Graf 6: Za koliko časa ste najeli kredit?

Vir: Tabela 6

Tabela in graf 6 ponazarjata, da se ljudje raje odločajo za krajšo dobo najemanja kreditov. Največ (38 %) se jih je odločilo za obdobje do 3 let, sledijo jim tisti, ki so se odločili za kredit do 5 let (35 %), najmanj (12 %) pa se je zadolžilo za več kot 10 let.

7. Vprašanje: NA KAKŠEN NAČIN STE ZAVAROVALI KREDIT?

Tabela 7: Na kakšen način ste zavarovali kredit?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
s plačilom zavarovalne premije	9
s porokom	3
z zastavo nepremičnine	22
z zastavo vrednostnih papirjev	1
s plačilom stroškov zavarovanja	63
z zastavo denarnih sredstev	2
z zastavo police življenjskega zavarovanja	0

Vir: lastna raziskava

Graf 7: Na kakšen način ste zavarovali kredit?

Vir: Tabela 7

Iz tabele in grafa 7 je razvidno, da se kreditojemalci največkrat odločijo (63 %), da bodo kredit zavarovali s plačilom stroškov zavarovanja. Sledijo jim tisti, ki so zastavili svojo nepremičnino (22 %), le majhen delež pa je tistih, ki so ob najemu kredita zastavili denarna sredstva (2 %).

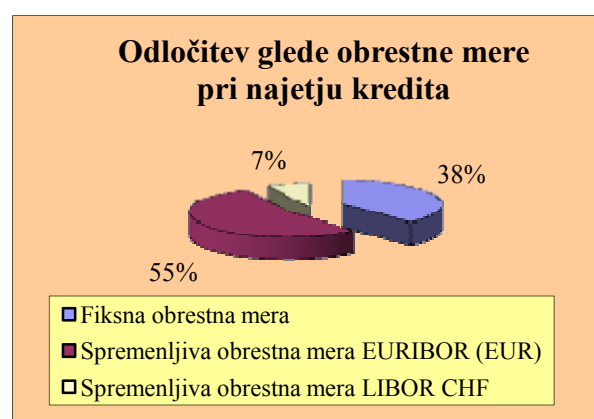
8. Vprašanje: ZA KAKŠNO OBRESTNO MERO STE SE ODLOČILI?

Tabela 8: Za kakšno obrestno mero ste se odločili?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
Fiksna obrestna mera	38
Spremenljiva obrestna mera EURIBOR (EUR)	55
Spremenljiva obrestna mera LIBOR CHF	7

Vir: lastna raziskava

Graf 8: Za kakšno obrestno mero ste se odločili?

Vir: Tabela 8

Iz tabele in grafa 8 lahko razberemo, da se kreditorejmalci raje odločajo (55 %) najeti kredit po spremenljivi obrestni meri, vezani na referenčno obrestno mero EURIBOR; je pa tudi to posledica pogojev kreditiranja, namreč banke ponujajo dolgoročne kredite samo po spremenljivi obrestni meri. Le 38 odstotkov anketirancev se je odločilo za fiksno obrestno mero.

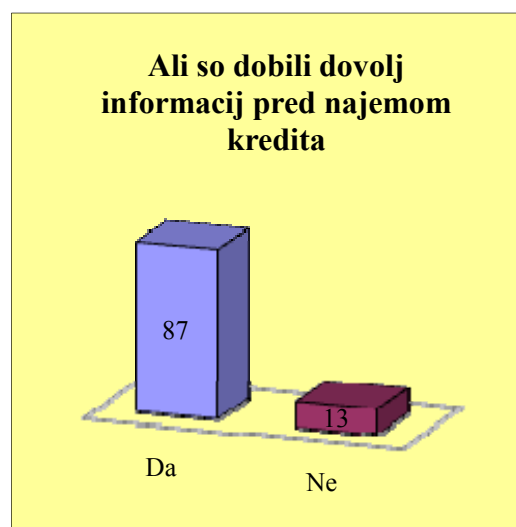
9. Vprašanje: ALI STE PRED NAJEMOM KREDITA DOBILI DOVOLJ INFORMACIJ OD BANČNEGA KOMERCIALISTA?

Tabela 9: Ali ste pred najemom kredita dobili dovolj informacij od bančnega komercialista?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
Da	87
Ne	13

Vir: lastna raziskava

Graf 9: Ali ste pred najemom kredita dobili dovolj informacij od bančnega komercialista?

Vir: Tabela 9

Tabela in graf 9 prikazujeta, da je 87 odstotkov anketirancev pritrdilno odgovorilo glede informiranja pred najemom kredita od bančnih komercialistov, medtem ko 13 odstotkov anketirancev meni, da so dobili premalo informacij s strani bančnih komercialistov.

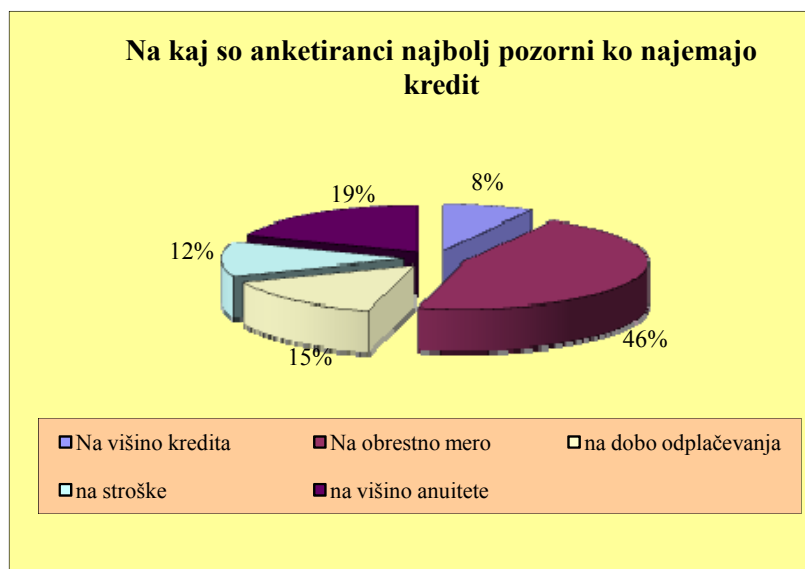
10. Vprašanje: NA KAJ STE NAJBOLJ POZORNI PRI NAJEMANJU KREDITA?

Tabela 10: Na kaj ste najbolj pozorni pri najemanju kredita?

Ponujeni odgovori	Število odgovorov
na višino kredita	8
na obrestno mero	46
na dobo odplačevanja	15
na stroške	12
na višino anuitete	19

Vir: lastna raziskava

Graf 10: Na kaj ste najbolj pozorni pri najemanju kredita?

Vir: Tabela 10

Tabela in graf 10 prikazujeta, da je največ anketirancev (46 odstotkov) pri najemanju kredita največjo pozornost namenilo višini obrestne mere. Na dobo najetja kredita je bilo pozornih 15 odstotkov, na stroške 12 odstotkov, na višino anuitete 19 odstotkov, najmanj (8 odstotkov) pa je tistih, ki so pozorni na višino najetega kredita.

5 ZAKLJUČNA MISEL IN KRITIČEN POGLED

Obstaja več tveganj, na katera morajo biti banke pozorne in jih karseda spremljati in omejevati. Primerno obvladovanje teh tveganj je temelj za dolgoročno uspešnost banke. Mnogi strokovnjaki so si enotni, da bo ravno ustrezno obvladovanje tveganj pripomoglo k uspešnosti in konkurenčnosti banke. Za pokrivanje tveganja banka potrebuje kapital, saj se izgube, ki izhajajo iz tveganj, pokrivajo iz le-tega. Zato je za varnost bančnega poslovanja potrebno, da banka vedno razpolaga z ustrezno višino kapitala, ki je prilagojen tveganju, ki ga banka prevzema. Če se banka pri svojem poslovanju preveč izpostavlja tveganju, lahko propade, s tem pa ponavadi ogrozi stabilnost celotnega finančnega sistema.

Kreditno tveganje je najpomembnejše tveganje, ki ga prevzemajo banke, zato je nujno, da ga ustrezno obvladujejo. V banki obstaja več metod za zmanjševanje kreditnega tveganja, njihov obseg se pa vseskozi povečuje. V zadnjem desetletju so številne banke razvile nove pristope in modele merjenja kreditnih tveganj, ki slonijo na računalniško podprtih informacijskih sistemih.

Cilj diplomske naloge je bil dokazati pomembnost zavarovanj pri upravljanju s kreditnim tveganjem banke, ugotoviti kako, na kakšen način in s kakšnimi instrumenti čim bolj obvladati kreditno tveganje, ki kot eno izmed najpomembnejših tveganj v bančnem poslovanju predstavlja polovico vseh tveganj, ki se pojavljajo v bančnem poslovanju.

V raziskovalnem delu diplomske naloge smo ugotovili, da se na splošno raje zadolžujejo ženske kot moški in to med 35 in 50 letom starosti, največkrat pa potrebujejo gotovino. Pri zavarovanju kreditov pa najraje plačajo stroške odplačevanja, ker se jim to zdi varneje, kot pa zastava nepremičnine, s čimer bi ob morebitnem neplačevanju kredita to tudi izgubili. Lahko rečemo, da se pred najemom kredita dobro seznanijo z bančno ponudbo.

V diplomski nalogi smo predstavili različne instrumente zavarovanj bančnih naložb.ocene, kateri instrument je najprimernejši, pa ne moremo podati, kajti tak univerzalen način ne obstaja. Bančniki namreč vemo, da z vztrajanjem pri »stoodstotno zanesljivih« instrumentih zavarovanja lahko povzročimo bistveno zmanjšanje konkurenčnosti banke oziroma sklenitev posla. Za banko je pomembno, da ima kvalitetne kreditne referente, ki kvalitetno obvladajo svoje delo, imajo širok spekter znanja in zelo dobro poznajo posamezne instrumente zavarovanj, njihove prednosti in slabosti. Sposoben referent se bo ob posameznem konkretnem primeru znal odločiti med izbiro najprimernejših oblik zavarovanja, ki jo je kreditjemalec sposoben in pripravljen zagotoviti.

Ustrezna politika kreditnih tveganj predstavlja okvir za kreditno poslovanje v banki. Politika mora vsebovati vse postopke in pravila, ki jih banka uporablja z namenom obvladovanja kreditne politike. Ta politika mora določati postopke za ocenjevanje kreditne sposobnosti komitentov in potek odobravanja kreditnih poslov. V preteklosti se je analiziralo predvsem individualnega komitenta banke, dandanes pa banke obvladujejo tveganje tudi na nivoju celotnega portfelja.

6 LITERATURA IN VIRI

6.1. Literatura

1. Aver, Boštjan. Sodobne metode merjenja in analiziranja kreditnega tveganja komitentov in portfelja na primeru Banke Koper. Magistrsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2000.
2. Bobek, Dušan. Organiziranje in poslovanje bank, Maribor, EPF, 1992.
3. Bessis, Joel. Risk management in banking. Chicester: John Wiley & Sons, 1998.
4. Ceranja, Karmen. Zavarovanje kreditnih poslov s stvarnimi in kapitalskimi zavarovanji, načela zemljiške knjige in postopek izterjave, Ljubljana, ZBS, 2003.
5. Dimovski, Vlado, Gregorič, Aleksandra. Temelji bančništva, EF Ljubljana 2000.
6. Filipan, Tina. Upravljanje kreditnega portfelja v poslovni banki. Magistrsko delo. Ekonomska fakulteta, Ljubljana, 2003.
7. Interna navodila za odobravanje kreditov občanov banke X
8. Ilovar, Sonja. Pravni vidiki zavarovanja bančnih naložb. Ljubljana, ZBS, 2003.
9. Jamnik, Skubic, Tatjana. Ocenjevanje kreditne sposobnosti. Ljubljana CISEF, 2002.
10. Kamhi, Bojana. Kaj vemo o bančnih poslih? Združenje bank Slovenije, Gospodarsko interesno združenje. Ljubljana, 2003.
11. Mejač, Krasing, Alenka. Aktivni posli. Bančni posli za privatne komitente. Združenje bank Slovenije, Ljubljana 2000.
12. Pivk, Tanja. Zavarovanje bančnih kreditov. Diplomsko delo. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Ljubljana 2001
13. Slak, Leon. Obvladovanje tveganj v bančnem poslovanju po novem kapitalskem sporazumu Basel II. Magistrsko delo. Fakulteta za podiplomske državne in evropske študije. Ljubljana 2005.
14. Škorjanc, Lucija. Kreditno tveganje in zavarovanje posojil pri zavarovalnici. Magistrsko delo, EPF Ljubljana, 2003.
15. Šubelj, Tina. Vrste zavarovanj in njihova vloga pri obvladovanju kreditnih tveganj bank. Magistrsko delo. Ekonomska Fakulteta Ljubljana, 2000.
16. Tratnik, Matjaž. Odstop terjatve v zavarovanje. Podjetje in delo. Ljubljana, 2002.
17. Tušek, Katja. Bančni krediti prebivalstva (na primeru NKBM). Diplomaska naloga. Ekonomsko-poslovna fakulteta. Maribor, 2006.
18. Tabaj, Metka. Instrumenti zavarovanja bančnih kreditov. Diplomsko delo. EPF, Ljubljana, 1999.

6.2. Viri

1. Zakon o bančništvu (Zban-1, UL. RS 131/2006).
2. Proces ocenjevanja tveganj. Javni del. Ljubljana: Banka Slovenije, Nadzor bančnega poslovanja, februar 2007. 11, 24, 25 str.
3. Zakon o finančnih zavarovanjih (ZFZ – UL RS št. 81/2006).
4. Banka Slovenije, dostopno na:
<http://www.bsi.si/nadzor-bank.asp?MapaId=145>] dne 10.05.2009

5. Nova KBM d.d., Krediti Dostopno na: <http://www.nkbm.si/productgroup.aspx?nodeid=66>] dne 10.05.2009
6. Združenje bank Slovenije, SISBON. Dostopno na: [<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=369>] dne 10.05.2009

7 PRILOGA

Moje ime je Branka Ribič in sem študentka Višje strokovne šole Academia Maribor. Ker končujem študij bi za pripravo diplomske naloge z naslovom Praksa kreditiranja prebivalstva v poslovnih bankah potrebovala nekaj odgovorov na vprašanja, ki se nanašajo na to temo. Z vašo pomočjo bi rada izvedela čim več o poznavanju kreditiranja, ki ga ponujajo banke med širšo javnostjo, zato vas prosim, da odgovorite na nekaj zastavljenih vprašanj. Zbrane podatke bom uporabila izključno za oblikovanje diplomske naloge. Anketa je anonimna in jamčim za popolno tajnost podatkov. Za vaše sodelovanje se iskreno zahvaljujem. Vprašalnik izpolnite tako, da obkrožite črko pred odgovorom, ki vam ustreza.

Maribor, junij 2009

VPRAŠALNIK

6. SPOL

a) Ženska	b) Moški

7. STAROST

- a) 20 – 30 let**
- b) 31 – 40 let**
- c) 41 – 50 let**
- d) 51 – 60 let**
- e) nad 60 let**

8. STATUS

- a) študent**
- b) zaposlen za določen čas**
- c) zaposlen za nedoločen čas**

- d) upokojenec
- e) brez zaposlitve

9. ALI STE ŽE KDAJ NAJELI KREDIT?

- a) DA
- b) NE

5. ZA KATERI NAMEN STE NAJELI KREDIT?

- a) za avto
- b) za stanovanje / hišo
- c) za nakup vrednostnih papirjev
- d) za tekoče potrebe (gotovina)

6. ZA KOLIKO ČASA STE NAJELI KREDIT?

- a) do 1 leta
- b) do 3 let
- c) do 5 let
- d) do 10 in več let

7. NA KAKŠEN NAČIN STE ZAVAROVALI KREDIT

- a) s plačilom zavarovalne premije
- b) s porokom
- c) z zastavo nepremičnine
- d) z zastavo vrednostnih papirjev
- e) s plačilom stroškov odplačevanja kredita
- f) z zastavo denarnih sredstev
- g) z zastavo police življenjskega zavarovanja

8. ZA KAKŠNO OBRESTNO MERO STE SE ODLOČILI?

- a) fiksna obrestna mera
- b) spremenljiva obrestna mera EURIBOR (EUR)
- c) spremenljiva obrestna mera LIBOR (CHF)

**9. ALI STE PRED NAJEMOM KREDITA DOBILI DOVOLJ INFORMACIJ
OD BANČNEGA KOMERCIALISTA?**

- a) Da
- b) Ne

10. NA KAJ STE NAJBOLJ POZORNI PRI NAJEMANJU KREDITA?

- a) na višino kredita
- b) na obrestno mero
- c) na dobo odplačevanja
- d) na stroške
- e) na višino anuitete